GÖZLÜKLERİN ÜZERİNDEN

-Hatırlamalar-

Faik Bilgi

ÖTÜKEN

Annem, ablam, ben, ağabeyim

İÇİNDEKİLER

Giriş 11
Kasımpaşa Bahriyeli Semtiydi 16
Natürmort Tablo Gibi Tezgâh 20
Yapay Sünnet Düğünü 23
Tınnımı Tınnımı Tınnımı Yar 27
Bulgar Gülcülerin Siyah Gülleri 29
Segâh Tekbirle Kesilen Kurban 32
Sankt George Hastanesi'nin Merhametli Hemşireleri 36
Alarm Sireni Yeri Göğü İnletirdi 38
Unutulmayan Bir Mahalle Arkadaşı: Cinuçen Tanrıkorur 40
Zeki Müren 45
Kültürün Kaynağı Radyo 47
Doğumdan Sonra Kadınlar Mevlidi 50
Yedi Gün Yemek Taşınırdı 55
Ezberler Amme Cüz'ünden 59
Güzel Okunan Ezan'a Vurulmuşlardı 61
Her Evde Bir Hatim 65
Mösyö Saran'la İftar 67
Eyüp Sultan'da Masal Dünyası 72
Tabiat Ana'yı Anlayamamıştım 75
Fatih'e Taşınma 78
Osmanlı'dan Kalan Ulema 80
Duası Makbul Osman Efendi 84
Mahalle Takımında Millî Futbolcu 87
Çok Eşliliğe Hukukî Yorum 91
İstanbul Kütüphaneleri 95

Millî Maçta Ders Notu 96
Yedek Subaylık 98
Muhallebici Ali Efendi 100
Yüksek Öğretim 103
Okul Dışı Hayatımız 105
Mitingler 107
İş Hayatı 109
Diplomat Bir İşadamı: Nejat Eczacıbaşı 114
Sivil Polisler Gelirdi 124
Samanyolu Şarkısının Bestekârı 125
Mesnevî'den Ders Alan Psikiyatrist 128
Orta Oyunu'ndan Tiyatro'ya 132
Halkın Canı Dümbüllü 134
Makam-ı İbrahim'de Gördü 136
İçki Kültürü 138
Melek Gibi Bir Kadın 140
Evimiz 145
Meraklar 149
Lütfü Hoca 151
Akşam Sohbetleri 153
İstanbul Beyefendisi ve Hanımefendi 156
Meşhurların Terzisi, Yusuf Kenan 157
Beyoğlu'nun Sair Sanatçıları 163
Bir Evlâd-ı Fatihan: Yesari Asım Arsoy 165
Neyzen Tevfik'i Unutamazdı 184
Kemani "Büyük Haydar" 192
Yesari Asım Arsoy'un Halilesi Suzan Hanım 195
Bekir Sıtkı Sezgin 200
Nazım Kıbrısî Efendi 201
Çocukların Yurtdışı Öğrenimi ve Yeni Başlangıç 203
Hac 204
Vakıflar ve Faaliyetlerimdeki Yeri 206
Amerika'da Yüksek Lisans 209
Broadway – Jül Sezar 210

Teşekkür

Kitabın hazırlanışında,
her türlü yardım ve desteklerini esirgemeyen
başta eşim Güner olmak üzere,
aile mensuplarına, dostum Tuncay Opçin'e,
kitap yazma konusunda devamlı
takip ve teşvikte bulunan dostlarıma
teşekkürü bir borç biliyorum.
Faik Bilgi

Giriş

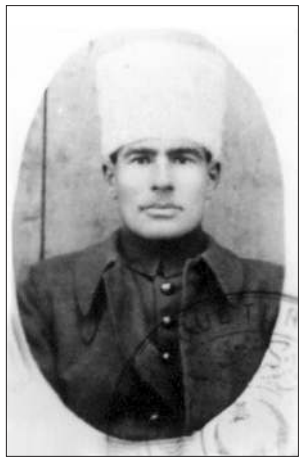
"İmparatorluk bakiyyesi" diye bir tabir vardır. Kökleri tek bir şehirden, tek bir coğrafî bölgeden olmayanları anlatmak için kullanılır. Benim ailem işte tam da bir "İmparatorluk bakıyyesi"ydi. Annem Balkanlardan, Selanik'tendi. Tipik bir Yörük kadınıydı. Babam ise şimdi Suriye sınırları içinde kalan Hama'da doğmuştu. Ben de, İstanbul Eminönü'nde dünyaya gelmişim. Benden önce ebeveynim bir erkek, bir de kız çocuk sahibi olmuşlar. Ben üçüncü ve son çocuklarıydım.

Babam Mustafa Münib Bilgi, Erzurumlu Berber Eminoğulları ailesinden Ali Reşat Efendi'nin oğludur. Ali Reşat Efendi, Erzurum doğumlu olup, Osmanlı'da Hama şehri Defter-i Hakanî Müdürü'ymüş. Babam 1900'de, aynı şehirde doğmuş. Tahsilini Hama'da Fransız Lisesi'nde ve özel din derslerine, sohbetlerine devamla yapmış. I. Dünya Savaşı sırasında Ordu kumandanı Cemal Paşa'nın karargâhında subay olarak görevde bulunmuş.

Ali Reşat Efendi'nin hanımı Vehibe Hanım'dır. Onun da Erzurum doğumlu olması muhtemeldir. Mustafa Münib Efendi uzun yıllar Şark Demiryolları Şirketi'nde çalışmıştır. İleri derecede Arapça ve Fransızca bilmesi çalıştığı yerlerde seviyeli pozisyonlarda bulunmasına yardımcı olmuştur. Bilahare İstanbul'a geçmiştir. İstanbul'da II. Dünya Savaşı yıllarında, 1940'lı yıllarda, okullarda geçerli yabancı dil olarak en ziyade revaçta bulunan Fransızca'dır.

Çeşitli okullarda Fransızca dersi vermesi hususunda ısrarlı davetlerde bulunulmuştur. Kendisi hususî ders vermeyi tercih etmiştir. Uzun yıllar Beyoğlu'ndaki popüler 'Berlitz' lisan dershanesinde Fransızca derslerini sürdürmüştür. Aynı zamanda evlerde de devam eden hususî derslerin 'Muallim Bey'i olarak tanınmıştır. İlahiyat konusunda, hadîs mevzuuna özel alaka duymuş, Fatih'te şöhretli Hüsrev Hocaefendi'nin derslerine devam ederek bu yolda gelişmiş, serbest vaizlik vesikası hâmili olarak Kasımpaşa'da Cami-i Kebir'de vaaz ve sohbetlerde bulunmuştur. Takip eden yıllarda Azapkapı Sokullu Mehmet Paşa Camii imam ve hatipliği görevlerini yapmıştır. 1955-1979 yılları arasında, ölümüne kadar, cami görevini sürdürmüştür. Cuma günleri vaaz ve sohbetleri caminin dolup taşmasına yol açmıştır. O kadar ki Münib Hoca'nın derslerini dinlemek için İstanbul dışından da gelenler olmuş, bunlar seçkin bir cemaat oluşturmuştur. Ana dili gibi olan Arapça'ya hâkimiyeti sebebiyle 'Medineli Mustafa Efendi' olarak anılmıştır. Fener Rum Patrikhanesi'nde görevli Hristiyan bir din adamına 'Sarf ve Nahiv' dersleri gibi Arapça'nın temel gramer bilgilerini öğretmiştir. Eski baskı bir Kur'an-ı Kerim bu hizmetinin karşılığı, teşekkür armağanı olarak kendisine verilmiştir.

Münib Hoca'nın hadîs çalışmaları ömür boyu sürmüş, nerede bir nişane görse hadîs yönüyle incelemeye girmiştir. Daha önceden bahsettiğimiz gibi, akademik ve ilmî olmaktan ziyade aydın duyarlılığı içinde "hadîs olabilir mi" arayışı hep sürmüştür. Mesela bir pazar günü evimizi ziyaret ettiğinde, kendisine İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın *Son Hattatlar* kitabını gösterdiğim zaman, bu kitaptaki hadîslerin peşine düşmüştür. Hatta seksene yakın yaşında daha iyi görebilsin diye gözlerine çifte gözlük takmıştır. Münib Hoca'nın hadîsleri tetkiki hep anlatmaya çalıştığım gibi akademik bir biçimde olmamış, entellektüel alakalar

Babam

hâkim olmuştur. Nitekim çiçekçi merhum Hacı Hüseyin Efendi'ye yazdırdığı, *Kitabü'l-Beşaret* ismini verdiği ve bizim maalesef halen bulamadığımız kitabında da bu hareket ve arayış sürmüştü. Münib Hoca'nın bir diğer talebesi olan emekli hâkim Abdülkavi Beşer'in şahsî gayretleriyle tesbit edip bastırdığı çalışmada da bu özelliği görmekteyiz. Fatih'te Hüsrev Hoca sohbet ve derslerindeki tarzı sürdürerek akademik hiyerarşiyi değil, usta çırak tavrını ve tarzını benimseyerek çalışmalarını sürdürmüştür.

Ben babama Hocam diye hitap ederdim. Bir gün bir arkadaşla Fatih'te yürürken babamla karşılaştık. Ben onu "Merhaba Hocam" diye kucaklayınca arkadaşımın hayretini hâlâ hatırlarım. Babam çok cana yakın, derin ve dost bir insandı. Allah rahmet eylesin.

Babamın kardeşleri, imparatorluk yıkıldıktan sonra Suriye'de kalmışlar. Oralarda kalan akrabalarımızdan daha sonra bizi bulanlar oldu. Ama irtibatımızı sürdüremedik.

Annem Fatma Bilgi ise, 1914 doğumlu, Selanik'in göçer Yörüklerindendi. Yugoslavya, Bulgaristan, Arnavutluk ve Makedonya gibi çeşitli ülkelere göç eden Evlad-ı Fatihan'dandı ve Oğuz soyundandı. Bu nesil ve soy Hz. Peygamber'in (S.A.V.) sünneti olan hicreti iki defa yaşamışlardır. Biri Anadolu'dan Rumeli'ye açılış göçü, diğeri de Rumeli'den Anadolu'ya olan göçtür. Annem kandilleri, Ramazanları ve Türk-Müslüman geleneklerini bizlere sevdirmesini bilmiş, öğretmiş, evcimen bir kadındı. II. Dünya Savaşının yokluk zorluklarını aileye hissettirmeden aşmasını bilmiştir.

Ağabeyim Bülent Bilgi ise nev'i şahsına münhasır birisiydi. Ailemizin bu en büyük çocuğu 1930 doğumluydu. Bütün öğrenim hayatı boyunca hep sınıf ve okul birincisi olmuş çok başarılı bir öğrenciydi. Öyle ki ortaokul yıllarının sonunda müdür muavinimiz olan Şakir Tarihmen, başarılarından dolayı verilen iftihar kitaplarını alması için benimle ağabeyime haber gönderdiğinde, zaten aldığı ödülleri koyacak yer bulamayan ağabeyimin cevabı, "tamam" diyerek hocayı oyalamak olmuştu.

1940'lı yıllarda, devlet, halkına karşı çok otoriterdi. Her şey sıkı sıkıya kurallarla belirlenmişti. Bu kurallar okullarda daha sert uygulanıyordu. Bülent Ağabeyim ortaokulu bitirince oturduğu yere yakınlığı yüzünden, zorunlu olarak Taksim Lisesi'ne gidecekti. Ama o, İstanbul Erkek Lisesi'nde okumayı istiyordu ve bunu yapmayı ne olursa olsun kafasına koymuştu. Lisenin seçkinliği, hocalarının şöhreti ve kalitesi ağabeyimi cezbetmişti. Ancak oturduğu semt liseye uzaktı. Ağabeyimin imdadına geçmiş karneleri yetişti. Olağanüstü başarısını kanıtlayan bu belgeler karşısında okul idaresi onu kabul etti, başarılı bir lise öğrenimi gördü. Aynı başarı çizgisi, kazandığı İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Fakültesi'nde de devam etti.

Ağabeyim başından itibaren kendi kendine yetebilecek bir kişilik göstermişti. Çocukluk yaşlarından başlayan kuvvetli bir iradenin sahibi olmuştu. Lise yılları itibariyle Millî Eğitim Bakanlığı'nın klasik eserlerini okumuştu. Ben de bu sayede Dostoyevski ve diğer Batılı yazarlarla ve Hz. Mevlana'yla lise çağlarında tanışmıştım. Ağabeyim çok kuvvetli bir hafızaya sahipti. Tarih ve yakın siyasi tarihi hafızasında tutarak günlük olaylara bu perspektiften bakabilmiş, kıyaslamalarda bulunmuştu. Daha lise yıllarında İstanbul Şehir Tiyatroları'nın oyunlarını izlemeye başlamıştı. Keza konser ve benzeri sanat etkinliklerine ilgisini de hep sürdürmüştü. Aile içinde de ağabeylik saygınlığını korumuş, çevresinde disiplinli bir sevgi halesi oluşturmuştu.

Münire ablam ise ailenin tek kız çocuğu ve ortancamızdı. Ağabeyimle benim aramda, 1933 doğumlu Münire ablam yer alıyordu. Ablam ortaokulu bitirmiş, ancak çevre anlayışı yüzünden liseye gitmemişti. Bunun yerine biçki, dikiş ve nakışla uğraşmıştı. Şuurlu bir kişiliği, mükemmel bir muhakeme yeteneği ve kuvvetli mantığı vardı. Eğer öğrenimini sürdürebilseydi, rahatlıkla güçlü ve başarılı bir meslek kadını olabilecekti. Ablam bunun yerine mahallenin ve çevremizin en sevilen, sayılan isimleri arasına girdi. Mahallelilerle abla kardeş sevgisiyle kaynaştı. Özgüveni yüksek olduğu için çok rahatlıkla düşüncelerini ifade eden, İstanbul Türkçesi'ni çok iyi kullanan bir kişi oldu.

Kasımpaşa Bahriyeli Semtiydi

Yetmiş beş yılı aşan hayatımın ilk on beş (1935 – 1950) yılını Kasımpaşa'da geçirdim. Bu bölüm, ilkokul, ortaokul ve lise yıllarına tekabül ediyordu. Yine II. Dünya Savaşı yıllarında da Kasımpaşa'daydım. O yılların Kasımpaşa'sı, İstanbul'un diğer semtleri gibi bahçeler içindeki evlerden oluşuyordu. İstanbul'da henüz apartman istilası başlamamıştı.

Evler bahçeliydi. Birbirinden güzel bu şirin bahçelerde hünnap ve iğde ağaçları bulunurdu. Hünnap ağustosun on beşinden sonra çıkar, kınalı rengiyle irice bir iğdeye benzer, kısa sürede kaybolurdu. İğde ise baharda çiçeklenir, mis gibi kokusuyla bizi mest ederdi. Meyveleri kızarmaya başladığında en büyük eğlencelerimizden biri, bu iğde ağaçlarının yarı ham meyvelerini toplamak olurdu.

Bu bahçelerde genelde yaz meyveleri olurdu ki bunların başında karadut ile 'Saray lokması' denilen akdutlar gelirdi. Yine bu bahçelerde İstanbul'a mahsus Sultan Selim ve Kavak incirleri vardı. Bunların meyveleri olgunlaşınca dalından koparılır, taze taze tüketilirdi. Bunun dışında bahçeler yaz ve kış çiçeksiz bırakılmaz, anneler, ablalar bu çiçeklerin bakımıyla ilgilenir, evin erkekleri de baharda bahçenin çapasını yapardı.

Evin bahçesinde yetiştirilen meyveler tek başına tüketilmez, mutlaka komşulara ikram edilirdi. İncir, akşam

ya da sabah serinliğinde toplanır, komşu teyzeye kapaklı bir tabak içinde yollanırdı. Kapaklı bir tabak yoksa, üzeri genişçe bir örtü ile kapatılır, öyle gönderilirdi. Gönderilen şeylerin üstünün örtülmesine azami dikkat sarf edilir, görüp de birinin canının çekmesi istenmezdi. Yine aynı şekilde bakkaldan ekmek, zeytin ya da peynir alındığında, mutlaka kapalı bir torba, zenbil içinde taşınırdı. Öyle ya alan vardı, alamayan vardı. Bu durum neredeyse 1970'li yıllara kadar devam etti.

Biz mahallede ya da sokağımızda, geniş bir ailenin farklı evlerde oturan fertleri gibiydik. Mahallenin yaşlı ya da büyük teyzeleri ve amcaları derin saygı görürlerdi. Bu kişilerin öğütleri ve anlattıkları hürmetle dinlenir, tecrübelerinden istifade edilirdi. Akranlar da birbirleriyle iyi geçinir, hal hatır sormada adeta yarışırlardı. Gençler ve küçükler ise mahallelinin ortak tavrıyla adeta toplu eğitimden geçerdi.

1940'lı yılların Kasımpaşa'sında ağırlıklı olarak denizciler otururdu. Taşkızak Tersanesi, Deniz Hastanesi, Denizcilerin orduevleri, o zaman adı neydi bilmiyorum ama şimdiki Kuzey Deniz Saha Komutanlığı'nın bulunduğu yerler hep Kasımpaşa'daydı. Haliyle denizciler de işyerlerine yakın yerlerde oturmak istiyorlardı, henüz halkın arasındaydılar. Deniz subayları, astsubaylar, bunların emeklileri, denizcilere ait işyerlerinde çalışan sivil memurlar, tersane çalışanları komşularımızın ağırlıklı kısmını oluşturuyordu. O günlerin Kasımpaşa'sı orta halli kesimlerin yaşadığı bir İstanbul semtiydi.

Daha sonraki yıllarda yurt dışına gittiğim zaman gördüm ki yardımlaşma, fedakârlık, ilişkilerde karşılıklı saygı hemen her toplumda var. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde insanlar hiç yapmacıksız bir şekilde toplumsal hayatta birbirlerine saygı gösteriyorlar. Ama hem Avrupa'da, hem de ABD'de olmayan ve bizde olan bir şey

var; komşuluk. İşte bu ilişkinin en güzel şekli Ramazanlarda, bayramlarda ortaya çıkardı. Konu komşu, birbirini saymada, hürmet etmede geri kalmamak için acele eder, bayram günlerinde mahallenin hatırlı büyüklerinden başlanmak üzere sırayla ziyaretler yapılırdı. Hatta bu ziyaretlerde daha önce bayramlaşanlar tekrar tekrar karşılaşır, aralarında konu üzerine latifeler yapılırdı. Yine komşuluğun yoğun tezahürlerini Ramazan'da, iftar sofralarında görürdük. Ramazan gelince komşular birbirlerinin ışığını kontrol eder, oruç tuttuğundan emin olduklarını sahura kaldırırlardı. Komşuları iftara çağırmak da çok önemli bir Ramazan klasiğiydi. Hemen herkes karınca kararınca elinden gelenin en iyisini yapmağa çalışır ve komşularını sırayla iftara davet ederdi.

Komşular arasında ilişkiler teklifsiz yürürdü. Bir hastanız varsa ya da mahalle sakinlerinden birisi aniden rahatsızlanırsa mahallenin şoför ağabeyinin kapısı saate bakılmaksızın çalınırdı. Tabii ki doğumlarda da. Çünkü mahallede kronik hastalığı olanlar bilinir, ona göre tedbir alınırdı. Doğum ise şimdiki gibi zamanı, saati önceden bilinen bir olay değildi. Taze gelinlerin, ablaların doğum sancılarının ne zaman başlayacağı bilinmezdi. İşinden yeni gelmiş, yorgunlukla çorbasını kaşıklayan ya da gecenin geç saatlerinde istirahate çekilmiş şoför ağabey, hiç yüksünmeden arabasıyla mahallelinin emrine koşardı.

Doğumlarda meraklı bir bekleyiş olurdu. Aileye mutlu haberi getiren, müjdesinin karşılığını alırdı. Mahallenin çocukları da yeni doğan bebeğin kız mı, erkek mi olduğunu merak ederlerdi. Mahalleli neşede, sevinçte, tasada ortaktı.

Herkes her konuda birbirine yardımcı, dayanışma içinde olduğu gibi okul zamanı da artan harcamaları dengelemek için birbirini koruyup kollardı. Bir önceki sınıfın öğrencileri, kitaplarını özenle kullanır, saklar, arkalarından

gelecek mahalleli çocuklara verirlerdi. Dördüncü sınıfa giden bir ağabeyin kitabını, üçüncü sınıftaki bir komşu çocuğu alır, o da ertesi sene kendi yerine gelecek olan bir başka öğrenciye kitabı verirdi. Aileler bu sayede en azından kitap almak zorunda kalmazlardı. Küçülen ve fazla yıpranmamış önlükler de bu devr-i daime katılırdı.

Komşu hakkı ya da komşu hatırı o kadar önemliydi ki bazen aile içi münakaşaların, tartışmaların yaşanmasını engellerdi. Ahşap evlerde öksürseniz komşunuzun haberi olacağından, ki komşu Ahmet Ağabey sinirlendiğinde sesi bir hayli gür çıkardı, onu sakinleştirmek Mıgırdiç Ağabey'e düşerdi. Kapı komşusunun sesini duyduğunda, adıyla seslenir, onu kendi bahçesine davet ederdi. O sinirli, ateşîn, celalli Ahmet Ağabey komşusunun sesini duyduğunda adeta sinirinden arınır, sakin bir sesle Mıgırdiç Ağabey'e mülaki olurdu. Oysa Ahmet Ağabey seferberlik yıllarını görmüş, mahrumiyet çekmiş, silah kuşanmış, dağa çıkmış, azınlık çeteleriyle çarpışmıştı. Bu olaylar sebebiyle kızkardeşini kaybetmişti. Şimdi de Hasköy'de bir değirmende işçiydi. Bu gönlü yaralı adam komşusunun davetine hiç duraksamadan icabet ederdi. Mıgırdiç Ağabey de Ahmet Ağabey'in gelişini görünce karısı Surpik Teyze'ye seslenir, "Surpik! Bana ve Ahmet Efendi'ye birer kahve yap." derdi. Mıgırdiç Ağabey'le Ahmet Ağabey, kahvelerini yudumlarken günün olaylarına girilir, havadan sudan konuşulurken Ahmet Ağabey'in kızgınlığından eser kalmazdı. Mıgırdiç Ağabey adeta bir psikolog gibi davranır, havayı yumuşatır, aile içi bir tatsızlığa meydan vermeden konuyu çözerdi.

Natürmort Tablo Gibi Tezgâh

Lütfü Ağabey, hem mahallede komşumuz, hem de mahallemizin esnaflarındandı. Benim kendisini hatırlayabileceğim zamanlarda yaşını başını almış, evlenmiş barklanmıştı. Çoğunlukla at arabasıyla Piyalepaşa'daki Bulgar çiçekçilerin nadide çiçeklerini taşırdı. Zaman zaman da aynı at arabasıyla meyve, sebze yani zerzevat satıcılığı yapar, hayatını seyyar satıcılıkla kazanırdı. Komşularımız arasında Lütfü Ağabey gibi arabasıyla seyyar satıcılık yapan başka isimler de vardı. Mesela Rıza Amca bunlardan biriydi. Ama hiçbirinin arabası Lütfü Ağabey'inki gibi düzenli ve pırıl pırıl olmazdı. O, bu işi gönülden yapıyordu. Arabasında meyve satıyorsa meyveleri tek tek pırıl pırıl parlatıyor, taşıyacaksa Bulgar çiçekçilerin, içlerinde siyah güllerin de olduğu nadide çiçeklerini arabasına büyük bir dikkat ve özenle yerleştiriyor, arabayı adeta gezici ve çok çekici bir çiçek bahçesine dönüştürüyordu. At arabası da, içinde hiçbir şey olmasa bile tablo gibiydi. Arabanın dört bir yanı meyve, çiçek ve manzara resimleriyle renklendirilmişti. Arabanın atı bakımlı ve gürbüzdü. Lütfü Ağabey'in arabası ilk bakışta diğerlerinden ayrılırdı. İstanbullu bir ailenin çocuğuydu ve başarılı da bir öğrenci olacak ki ailesi onu subay olması için Çengelköy'deki Kuleli Askerî Lisesi'ne yazdırmıştı. Annesi titiz ve oğluna düşkün bir kadındı. O yüzden, o günlerin vasıta imkânsızlıkları içinde,

Kasımpaşa'dan kalkıp Çengelköy'e gider, oğlu hakkında, özellikle yatakhane nöbeti tutan erlerden bilgi alır, oğlunun hastalanmaması için gece üstünü örtmelerini erlere tenbihler, onlara para verirmiş. Ancak Lütfü Ağabey devlet memuru olmayı hiçbir zaman istememiş. Onun gözü hep bilekleri lastikli mintanlar ve terlik gibi arkaya basılan yemenilerde yani esnaflıktaymış. Allah için esnaflığın hakkını vererek de yapıyordu. Bu yüzden Kuleli Askerî Lisesi'nden ayrılmıştı.

Lütfü Ağabey belki Kuleli yıllarının hatıralarından, belki de otoriter tek parti döneminden olacak, hep otoriteden çekinirdi. Bir sabah eşi Servet Teyze ile nevale almak için Kasımpaşa'daki Sandal İskelesi'ne gidip sıraya girmişler. Eski dönemlerde Kasımpaşa sandal iskelesinden hareket eden sandallar, kürekle çekilerek, bugün artık yerinde İstanbul Ticaret Odası'nın bulunduğu Yemiş İskelesi'ne giderdi. Bir hayli bekledikten sonra, sıra onlara gelmiş. Ancak bu sırada üniformalı bir polis memurunun da arkalarından sandala bindiğini görmüşler ve sessizce sandalı terketmişler. Servet Teyze, yolcuların garipseyen bakışlarını görmüş olacak ki, kocasının rahatsızlandığını söyleyerek maksadı saklamış. Otoriteden çekingenlik bu kadar şuuraltına yerleşmişti.

Benim zamanımda mahalle hayatında kendimizden büyüklere kadınsa abla ya da hanım teyze, erkekse ağabey ya da bey amca derdik. İstanbul üç yüz ya da beş yüz bin kişinin yaşadığı bir şehirdi. Kimsenin birbirini tanımadan oturduğu apartmanlar yoktu. Sokakta herkes birbiriyle selamlaşırdı, semtin bakkalı, kasabı, berberi, terzisi hatta ölü yıkayıcısı ve hafızı bile belliydi. Böyle olunca aslında mahalle hayatında ben kendimi farklı evlerde oturan büyük bir ailenin ferdi gibi hissederdim. Osmanlı'da, nasıl ki geniş ve büyük konaklarda, aileler, çocukları ve torunlarıyla bir arada yaşadıysa, Cumhuriyet'in bu yıllarında da

sanki biz, konağın sokağa dönüşmüş halinde yaşıyorduk. Mahalle sakinleri iyi günde, kötü günde birbirleriyle dayanışma içinde bulunur, büyükler küçüklerin yanlışlarını gördüğünde, usulünce, anne – babayı uyarırdı. Bu kendiliğinden bir disiplin oluşturur, görüleceği, bilineceği endişesiyle, yaşları küçük olanların temkinli davranmasını sağlardı. Mahalle baskısı o devirde, istenen bir şeydi.